

også den hellige Skt. Syllatzes Kilde, hvortil syge og krøblinger valfartede i middelalderen. (Der findes yderligere information om kirken og kilden i våbenhuset og ved selve kilden).

10 Annekspæstegården (Smedebakken 33)

Starup kirke har altid været annekskirke til Åstrup. Anneksgården var en af de oprindelige 3 gårde i S. Starup Denne gård var Starup Sogns del af præstens løn. Præsten kunne så bortfæste den og indkassere indtægterne heraf. Denne ordning eksisterede indtil 1860, hvor den daværende beboer købte den fri. I anden halvdel af 1800-tallet blev der drevet lidt købmandsforretning fra gården.

11 Broen over Holme å

Flere steder langs Holme å har der været vadesteder, men ved Kirken har der siden middelalderen givetvis været bygget en bro. I 1600-tallet var der tale om en træbro med et lag jord over. Starupborgerne havde til opgave at vedligeholde broen, hvilket ikke altid blev overholdt. Ofte måtte de kgl. fogeder henstille bønderne om at vedligeholde broen, og til tider faldt der også dom i sagen. I 1818 søgte sognefogeden om at få opført en amtsbro over åen. Først i 1880 blev der opført en ny bro, som til gengæld var så solid, at den stod i mange år uden større reparationer.

Rutebeskrivelse:

*Fra torvet drejes til højre ad Hovborgvej.
Ved T-krydset, drejes til venstre ad Smedebakken.
Ved Smedebakken nr. drejes til højre ad grusvejen mod Starup Økotræ
Følg stien langs Holme Å til Puglundvej, her drejes til venstre ned over åen.
Følg Puglundvej venstre rundt i svinget tilbage mod Starup by.
Ved krydset mellem Puglundvej og Smedebakken, drejes til venstre mod kirken.
Følg Smedebakken og Hovborgvej tilbage til torvet.*

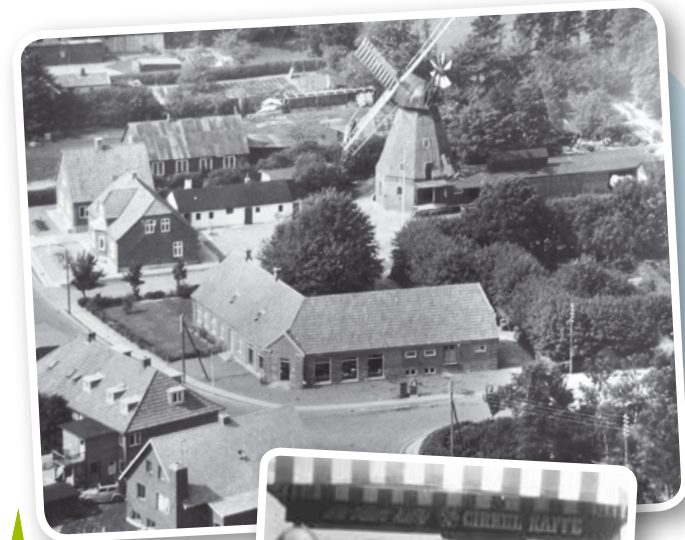
Længde: XX

Terræn: Asfaltvej og trampestier

**BAGSIDE MED KORT LOGOER
OG TEKST**

En historisk vandretur langs Holme Å

Langs Holme Å til Puglund

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Quisque vehicula viverra leo, id hendrerit urna luctus vitae. Integer consectetur justo sit amet auctor pharetra

1 Brugsen

Starup brugsforening blev stiftet i 1902, men var oprindeligt placeret i forsamlingshuset ved kirken (Smedebakken 32). Som et resultat af anlæggelsen af stationen valgte man i 1928 at flytte brugsen op til stationsbyen hvor man opførte egne lokaler hertil. Tanken bag brugsforeningen var et ønske om skaffe lokalbefolkningen billige varer. Sidenhen blev brugsen udbygget og omdannet til en moderne selvbetjeningsbutik i slutningen af 1960'erne.

2 Tingvejen og viadukten

I 1950 fandtes der ingen asfalterede veje i Starup. Sognerådet besluttede derfor at der de næste mange år skulle asfalteres så meget som muligt, uden at man optog alt for store lån. Allerede tilbage i 1933 var planerne om en diagonalvej lanceret, og sognerådet i Starup hilste ideen velkommen. Først i 1954 blev vejen dog færdig. Prisen var 20.000 kr. pr. km. Som skulle afdrages over en længere årrække. Den første vej blev dog hurtigt ødelagt pga. frostskafer, fordi man havde brugt forkerte materialer. Vejen blev kaldt Tingvejen, fordi den udgår fra Skads herreds gamle tingsted Tinghøjen ved Kors Kroen.

3 Købmandsforretning mm. (Smedebakken 23)

Smedebakken 23 blev opført i 1909 i 2 etager. Oprindeligt var der 3 forretninger i bygningen. I den østre ende var der købmandsforretning med dertilhørende foderstofforretning og i den vestre ende manufakturhandel og skomagerforretning. På første sal var der desuden udlejet et værelse til postkuskens fra Varde, der kørte post til byen om morgenen og hjem om aftenen. I 1916 flyttede købmanden og

manufakturhandleren til Tofterup, og i stedet blev der indrettet slagterforretning i bygningen. I perioder blev der tillige drevet maskinstation fra huset. En stor brand i slutningen af 1940'erne medførte, at bygningen blev halveret til en ét-etages hus og forretningen nedlagt.

4 Krogården (Smedebakken 30)

Broen over Holme å medførte, at der tidligere var en stor færdsel på dette sted. Omkring 1800 tallet var Krogården særligt besøgt af pottemændene (folk der solgte jydepotter). Her var der mulighed for at slukke tørsten, selvom ejeren ikke havde nogen bevilling. Først i 1838 fik ejeren af Krogården bevilling som privilegeret kromand i Starup. Sidenhen fik han tillige handelsbevilling og valgte derfor at bygge en ny krolænge med plads til butikken. Den samlede pris for byggeriet var 1600 rigsdaler. Kroen fungerede som sognets samlingspunkt, her var valgt til sognerådene og herfra blev posten fordelt. Stedet fungerede som kro indtil 1893, hvor ejeren opgav at drive krodriift. På dette tidspunkt valgte ejeren at nedrive den nordlige halvdel af bygningerne og genopføre dem længere mod vest.

5 Starup gl. skole (Smedebakken 28)

I 1838 blev den første skolebygning opført i Starup sogn. Bygningen blev placeret nær skellet mellem N. Starup og Vestterp bymark. Stien, der går forbi skolen, tjente tidligere som kirkesti for Vestterps beboere. Skolen blev opført med 2 fag å 3 alen som skolestue for omtrent 20 børn. Herudover 3 fag til lærerbolig. Kommunen sørgede for materialer til byggeriet, men sognets beboere skulle selv levere lyng til taget og forestå tækningen. Udover kateder, bænke og hylder blev skolen indrettet med tabeller, trætavler og kakkellov samt et sandbord til skriveøvelser for de mindste. Skolen blev udvidet i 1874 og nedlagt i år 1900, hvor man flyttede skolen til sin nuværende placering.

6 Kirkens gård (Puglundvej 22)

I 1720 blev kirken og dens jordtilliggende solgt til Christen Eskesen. Christen Eskesen og hans hustru skænkede en endnu bevaret kalk og disk til Starup kirke og lod desuden prædikestolen staffere. Deres søn Eske Christensen overtog sidenhen gården og lod altertavlen staffere. Han døde i 1772 og skulle ifølge kirkebogen være begravet i kirkens gulv. Eskes søn overtog gården og kirken og var desuden skoleholder og sognefoged. I hans tid blev gården flyttet fra Vestterp

by til dens nuværende placering (Puglundvej 22) I 1798 solgte han dog kirken til fire af sognets bønder.

I 1855 hed ejeren af gården Peder Graversen. Han var valgt til sognerådet af de højt beskattede i sognet, herudover var han en af initiativtagerne til engvandingsforeningen i Vestterp i 1868. Han opførte 3 ejendomme, som han overlod til sine 3 sønner. Ejendommene, der blev overdraget gældfri var bl.a. Vardelandevej 13 og Vestterpvej 18. Sidstnævnte blev opført i 1890 på et stort hedeareal som han lod opdyrke i den nordligste del af sognet.

7 Sandegraven og betonværket

Tiden efter 1950'erne var præget af kraftigt byggeri. En af dem, der så muligheder i den øgede byggeaktivitet, var vognmand Åge Sørensen fra Agerbæk. I starten af 1950'erne købte han en stor grund, hvor der var rigelige forekomster af sand. Her anlagde han en sandgrav og opførte et mørtelværk med bygninger og store betonsiloer til lagring af kalken, inden det blev blandet med sandet. Mørtelværket beskæftigede en fuldtidsansat foruden de chauffører, der kørte med mørtel, og stedet leverede herefter mørtel til bl.a. håndværkere i Starup, Agerbæk, Årre, Fåborg, Glejbjerg og Nordenskov – eksempelvis er tilbygningerne til både Agerbæk- og Starup Skole samt kirketårnet i Agerbæk opført med mørtel herfra. I 1983 døde Åge Sørensen, og værket blev nedlagt. Nogle år senere blev sandegraven omdannet til "Puglund Put and Take".

8 Starup smed (Smedebakken 42)

Smedebakken 42 blev oprindeligt bygget som smedje i 1899. Bygningen blev opført i fællesskab af 4 bønder, der efterfølgende ansatte en smed. Bygningen var opført med smedje i den nordlige del og beboelse mod syd. Huset fungerede som smedje indtil 1922, hvor der blev bygget en ny smedje ved stationen. Herefter blev huset inddelt i to lejligheder og fungerede nærmest som en form for aftægtsbolig bl.a. for plantørfamilien fra Sdr. Starup Plantage. Fra 1950 til 1982 blev der drevet vognmandsforretning fra huset.

9 Starup Kirke

Den lille landsbykirke, der ligger på en banke i engene, er opført i 1100-tallet og bygget af granitkvadre og marksten. Omkring år 1500 opførtes tårnet. I kirken findes en meget imponerende altertavle fra ca. 1520. Ved kirken ligger

